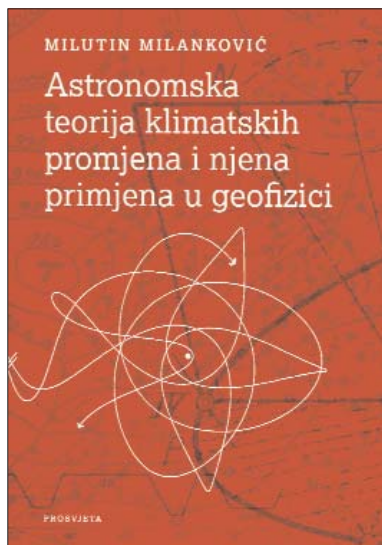

Milankovics emlékülés Horvátországban

Százharminc éve született Milutin Milankovics, a Föld pálya-változásai okozta hosszú távú éghajlatváltozások elméletének specialistája. Ha gyorsan utánakeresünk Milankovicsnak a Wikipédiában, akkor azt találjuk benne, hogy született Dalj (magyarosan ejtve és írva Dálya), Ausztria-Magyarország, s meghalt Belgrád, Jugoszlávia. A szülőház ma Horvátországhoz tartozik, s a jogutód méltó ünnepséggel tisztelgett nagy fia emléke előtt. Milankovics végzettségét és szakmai képzettségét tekintve általános mérnök és geofizikus. Dálya, maradjunk a magyar írásmódnál, a Duna mellett található, a Szerémségben, Horvátországban. Ide kapunk meghívót, hogy részesei legyünk a megemlékezésnek. Beszámolónk erről szól. Elismert tudós és hazánkfia mindig méltó arra, hogy megemlékezzünk születéséről, haláláról. Bár a 130 év nem éppen afféle kerek évforduló, de horvát kollégáink úgy ítélték meg, hogy erről az évfordulóról illik megemlékezni. Két dolog is adta az apropót az ünnepség megszervezésére. Egyrészt elkészült Milankovics szülőházának helyreállítása, s megnyílt benne a róla szóló emlékkiállítás. Az ünnepség egyúttal lehetőséget adott a most elkészült horvát UNDP éghajlat-változási jelentés bemutatására. Ennek horvát, illetve angol nyelvű változatát magukkal vihették a megjelentek, az eredeti Milankovics elmélet 2008-ban Zágrábban kiadott horvát nyelvű változatával együtt.

Az évfordulás ünnepségre Erdut (Erdőd) járás vezetője küldte a meghívót, de nem volt nehéz kitalálni, hogy az érdemi szervező és program kialakító a Horvát Meteorológiai és Hidrológiai Szolgálat volt. A meghívottak között volt a bosnyák, a magyar, az osztrák, és a szerb meteorológiai intézet is. Talán a hagyományos barátságra, talán a történelmi hagyományokra (Ausztria-Magyarország) való tekintettel, az osztrák intézetet maga a direktor, Neuwirth professzor képviselte, de a magyar delegáció se maradt le a protokollt illetően, mivel részünkről Major György akadémikus, némileg a Milankovics-Bacsák elmélet egyik hazai szakértője és e sorok írója csatlakozott az ünnepeléshez. Autóval fél napi járás a Duna partján lévő szerémségi település. A Milankovics ház, – mit ház –, emeletes kúria, kelet felé néz, néhány lépcsőre a magas folyóparttól. A vízállás

ottlétünkör magas, ahogy a házigazdák mondják, de úgy tűnik, ez nem az árvízveszélyes partszakasz. Ahogy megtudjuk ítélni, további emelkedés esetén sem kell katasztrófától tartani, a Duna a Vajdaság felé terül majd el. A Milankovics házhoz szép kert is csatlakozik egy figyelemreméltó frissen felújított, a napsütésben élénkzörszínű csillogó réztető filagóriával a közepén. Az ünnepség itt kezdődik a kertben. Lehetünk 40–50-en, köztük ortodox egyházi méltóságok, akiket többen kézcsókkal köszöntöttek. Ott van a szerb konzul is, meg szép számmal a horvát intézettől, az UNDP program képviselői, helyi polgárok és gyerekek is. A házhoz vezető úton iskolások alkotásai mutatják, hogyan képzelel a fiatal nemzedék a csillagokat és hatásait. A polgármester üdvözlő elöljáró az egybegyűlteket, majd átadja a szót az államtitkárnak. Több kamera is veszi nyilatkozatát. A tudományos emlékülésre már a házban kialakított előadóteremben kerül sor. Előtte lehetőségünk van megnézni a két szobából álló, ízlésesen megtervezett emlékmúzeumot, ami főleg a Milankovics dokumentumok kinagyított fénymásolatából áll, horvát és angol kísérő szöveggel. Ebből többek között megtudjuk, hogy Milankovics Eszéken (Osijek) érettségizett. Ilyen hivatalos okmányt én még nem láttam. Az oklevél közepén a horvát-szlavón címer, rajta a magyar Szentkoronával. Doktori oklevelét a bécsi Technische Hochschulében szerezte, mint „Slavonia”-ból származó tanuló. Ez utóbbi természetesen németül van kiállítva. Hivatalosan az ünnepség Milankovicsról

szól, de az a benyomásunk, hogy több hangsúly van a horvát UNDP jelentés elkészültén és a horvát éghajlat-politikán, mint az ünnepelt szerb tudóson. Talán ez utóbbi se annyira jelentős, mivel ez a szó, hogy „szerb” egyszer sem hangzik el, de az sem, hogy „horvát”. S az is feltűnő, lehet, hogy csak nekünk, hogy a szerb intézetet mindössze egy osztályvezető képviseli. Az előadások megértését illetően nagyon kellemes helyzetben vagyunk, mivel az udvarias vendéglátó szinkrontolmácsról is gondoskodott. Amúgy nélküle se lennénk bajban a megértést illetően, mert az előadások egyik fele ugyan horvátul hangzik el, de angol kivétítéssel, míg a másik fele angolul, de horvát diákkal.

Az elhangzott előadások: Bevezetés az éghajlatváltozásba, Éghajlatváltozások és következményeik – lehetséges forgatókönyvek 2100-ig. Az éghajlatváltozás enyhítése – rendszabályok az EU politikának és stratégiának megfelelően 2030-ig, Éghajlat-változásokért, Csillagászati éghajlat-változási elmélet és alkalmazása a geofizikában. Régi barátunk és kollégánk Kreso Pandžić két előadással is szerepel. A rövid kávészünetet követően kerekasztal beszélgetésre került sor „Éghajlatváltozások, mint a Föld mozgásának és/vagy az emberi tevékenységnek a következménye”. A kerekasztal megbeszélést Ivan Cacic, a horvát Meteorológiai és Hidrológiai Intézet igazgatója moderálta. Megtisztelve érezhetjük magunkat, mivel először a magyar képviselőnek ad szót, s csak utána a horvát politikusoknak, UNDP képviselőnek. Heten-nyolcan ha hozzászólunk. Nem is igazán kerekasztal megbeszélés, hanem csak egy-egy nyilatkozat. A hallgatóságot nem is kérdezik, kíván-e szólni. Hála az ügyes moderálásnak, a tervezett időben fejeződik be a megbeszélés. Az idő keret betartásában gondolom az is közrejátszik, hogy a társaságot a közeli borkombinátban ebéd várja. A második fogás gulyásleves, igaz zöldség nélkül. Horvát kollégánk élcelődik, ennek a nevének nem tudom lefordítani. Aki nem vezet, annak lehetősége van a szerémségi borok megkóstolására, de a vezetők se maradnak hopton. Figyelmes házigazdáink egy-egy palackot nyomnak a távozók kezébe, mielőtt jó utat kívánnának hazafelé.

Dunkel Zoltán